

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry
 13. ročník, školský rok 2020/2021
 Celoštátne kolo
 Kategória: C

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Slovenský robot bol súčasťou simulovanej vesmírnej misie na Mesiac

Slovenský mobilný robot Androver I bol súčasťou simulovanej misie na Mesiac pod záštitou Európskej vesmírnej agentúry (ESA). Veliteľkou misie bola slovenská astrobiologička Michaela Musilová.

Musilová je na Havaji riaditeľkou simulovanej vesmírnej stanice HI-SEAS, na Slovensku pôsobí ako hosťujúca profesorka na Fakulte elektrotechniky a informatiky Slovenskej technickej univerzity a je aj podpredsedníčkou Slovenskej organizácie pre vesmírne aktivity (SOSA). Misia bola zameraná na výskum lávových jaskýň, v ktorých by raz ľudia mohli postaviť prvé obydľia na Mesiaci. Podľa Musilovej cieľom „rovera“ bolo otočnou kamerou zdokumentovať náročný sopečný terén aj v menej dostupných oblastiach pre bezpečie astronautov. „Rover tímu pomáhal tým, že sa vedel pohybovať pomerne hladko po veľmi ostróm a strmom teréne. Používali sme ho na prieskum terénu pre prekážky, ktoré by mohli ublížiť astronautom,“ uviedla Musilová. Astronauti zo simulovaných vesmírnych misií alebo aj analógovi astronauti čelia náročným podmienkam pri výskume sopečného terénu v skafandroch. Lávové polia a toky sú plné dier, jaskýň a samotný povrch je ostrý a nespevnený. Podobné podmienky sa nachádzajú na Mesiaci a Marse, preto je stanica HI-SEAS postavená na sopke Mauna Loa na Havaji.

Pre misiu na Havaji bol pôvodne určený väčší model robota zvaný Androver II. Prvá naplánovaná misia sa však pre zranenie a odstúpenie jedného z členov posádky po pár dňoch zrušila. Androver II medzitým absolvoval testovanie v ESA, no pre jeho ďalší vývoj sa spoločnosť nakoniec rozhodla do vesmírneho projektu nasadiť menší model Androver I.

<https://www.teraz.sk/veda/slovensky-robot-bol-sucastou-simulov/469571-clanok.html>

Úloha 1

Robot Androver I mal za úlohu

- A. preskúmať nebezpečné lávové útvary na Mesiaci.
- B. zdokumentovať povrch poznačený sopečnou činnosťou.
- C. skúšať účinnosť skafandrov v simulovaných podmienkach.
- D. pripraviť náročný terén pre prvé obydľia na Mesiaci.

Úloha 2

Z ukážky 1 vyplýva, že

- A. pri simulovaných akciách pracujú zväčša ženy.
- B. cieľom misie bol výskum lávových jaskýň.
- C. úlohou bolo otestovať robot Androver II.
- D. vedci chceli potvrdiť možnosť života na Mesiaci.

Úloha 3

Čo je hlavnou funkciou ukážky 1?

- A. pobaviť
- B. poučiť
- C. informovať
- D. propagovať

Úloha 4

Vypíš z ukážky 1 slovo, ktorým sa začína priama reč.

Úloha 5

V ktorej možnosti je synonymum slova *misia*?

- A. podlžnosť
- B. úväzok
- C. funkcia
- D. poslanie

Úloha 6

Do ktorej skupiny slovnej zásoby zaraďujeme slová *simulované vesmírne misie, analógoví astronauti*?

- A. archaizmy
- B. dialektizmy
- C. odborné termíny
- D. slangové slová

Úloha 7

V ktorej možnosti je nesprávna charakteristika podčiarknutého slova z ukážky 1?

- A. *simulovaných*: prídavné meno, ženský rod, plurál, lokál, pekný
- B. *riaditeľkou*: podstatné meno, ženský rod, singulár, inštrumentál, žena
- C. *projektu*: podstatné meno, mužský rod, singulár, genitív, dub
- D. *sopečného*: prídavné meno, mužský rod, singulár, genitív, pekný

Úloha 8

Podčiarknutým vetným členom v slovnom spojení *náročným podmienkam pri výskume* je

- A. vyjadrený podmet.
- B. slovesný prísudok.
- C. nezhodný prívlastok.
- D. nepriamy predmet

Úloha 9

Ktorým slovotvorným postupom vznikli slová HI-SEAS, ESA, SOSA?

Úloha 10

Napiš abstraktné podstatné meno ženského rodu pomenúvajúce vlastnosť, ktorou sa líšia roboty Androver I a Androver II.

Ukážka 2

Milan Rúfus: Márnivá jeseň

Po prstoch sa kradne dáždik tichý.
Súka nebo tenké pradivá.
Vyzlečená vetrom z dávnej pýchy,
ošumela jeseň márnivá.

Do kalúž jak vetchý popol leta,
zosypalo listy hrdých krás.
O päšť vřškov hlavou podopretá,
Trpezlivo čaká na svoj čas.

Hotová tú slávu chvíľou každou
Ožlieť jak ľúbosť nevernú,
Chrípľym hláskom padajúcich dažďov
Pesničku si spieva večernú.

A na lúke na zhorených trávach
zahulákal kaviiek čierny zbor.
Sedí hmla jak sliepka popolavá
na krdlíku učupených hôr.

Mokrou dlaňou hladiac pusté brehy,
z polospánku riečka hovorí:
Sniežik, príď. A plný múdrej nehy
zakry stud tej nahej pokory!

Z básnickej zbierky *Až dozrieme*

Úloha 11

V ktorej možnosti sú uvedené iba charakteristické znaky ukážky 2?

- A. grafické členenie, umelecké prostriedky, on rozprávanie
- B. viazaná reč, básnické prostriedky, strofická organizácia
- C. neviazaná reč, dvojslovný titulok, poézia
- D. rytmika, rýmované verše, ja rozprávanie

Úloha 12

Vypíš z textu ukážky 2 jedno slovo, pre ktoré platí charakteristika v bode A:

OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

<p>A. podstatné meno ženského rodu, ktorým sa pomenúva niečo malé, drobné alebo niečo, k čomu máme citový vzťah:</p> <p>B. Pomenuj z hľadiska významu takéto slovo odbornou terminológiou.</p>
--

Úloha 13

Vypíš z poslednej strofy ukážky 2 spojenie slov, pre ktoré platí charakteristika v bode A:
<p>A. prenášanie ľudských vlastností/činností na neživé predmety/javy:</p> <p>B. Pomenuj tento umelecký prostriedok odbornou terminológiou.</p>

Úloha 14

Podčiarknuté výrazy v slovných spojeniach <i>jeseň <u>márnivá</u>, dážďik <u>tichý</u>, <u>múdrej</u> nehy</i> sa v literárnej teórii označujú termínom
<p>A. metonymia.</p> <p>B. metafora.</p> <p>C. prirovnanie.</p> <p>D. epiteton.</p>

Úloha 15

Ktorá možnosť najlepšie vystihuje hlavnú myšlienku ukážky 2?
<p>A. Jeseň pripravuje prírodu na príchod zimy.</p> <p>B. Jesenné obdobie je pomerne nepríjemné.</p> <p>C. Hlasy čiernych vtákov symbolizujú smrť.</p> <p>D. Dážď zvykne byť predzvesťou jesene.</p>

Úloha 16

Ktorý motív je v ukážke 2 najvýraznejší?
<p>A. začiatok babieho leta</p> <p>B. začiatok jesene</p> <p>C. koniec jesene</p> <p>D. koniec babieho leta</p>

Úloha 17

Označ možnosť, ktorou správne doplníme nasledujúcu vetu. Ukážka 2 patrí k _____lyrike a autor použil _____rým.
<p>A. prírodnej, striedavý</p> <p>B. reflexívnej, obkročný</p> <p>C. spoločenskej, postupný</p> <p>D. príležitostnej, združený</p>

Úloha 18

Ktorá z uvedených možností charakterizuje umelecký prostriedok použitý vo verši *Sedí hmla jak sliepka popolavá?*

- A. prenášanie významu na základe vnútornej súvislosti
- B. prenášanie významu na základe vonkajšej podobnosti
- C. prirovnávanie javov na základe podobných znakov
- D. prenášanie ľudských vlastností na neživé predmety

Ukážka 3

„Nosnou témou svetovej výstavy Expo Dubaj 2020 je spájanie myšlienok a vytváranie budúcnosti. Radi by sme predstavili drotárstvo, siedmy slovenský prvok zapísaný do nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO, ľuďom z celého sveta, ktorí túžia žiť v mieri,“ hovorí Juraj Šerík.

Juraj Šerík je známym slovenským drotárom. Remeslo je nielen jeho koníčkom, ale aj životným poslaním. V roku 2008 sa rozhodol zrekonštruovať rodný dom po prastarých rodičoch a na ich počesť zriadil prvé živé drotárske múzeum.

Do akej miery sa zmenilo drotárstvo od čias, kedy ste začínali?

V minulosti išlo o úžitkové podomové a najmä vandrovné remeslo, no to som už nezažil. V dnešných dňoch už nechodíme po svete opravovať puknutý riad či drôtovať hrnce, ale predávame svoje výrobky na jarmokoch či festivaloch. Musím však povedať, že drotárske remeslo v posledných rokoch ožíva. Pribudlo veľa šikovných a zručných ľudí, ktorí sa venujú práci s drôtom. Stretávame sa na rôznych podujatiach či výstavách. Po dlhých rokoch čakania sa v roku 2017 podarilo zapísať drotárstvo do nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku a v roku 2019 sa dostalo na Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO.

Čím si vás drotárstvo získalo?

Drôt mi okamžite učaroval, práca s ním ma veľmi bavila a dokázal som dlhé hodiny pracovať a tešiť sa z prvých výrobkov. Tie mám do dnešného dňa odložené na čestnom mieste v našom múzeu.

Čo bolo vašim prvým výrobkom?

Spočiatku som dedkovi pomáhal stáčať a valcovať drôt, neskôr som pod jeho vedením vyrobil prvú šperkovnicu, väzu a popolník.

Ako dlho trvá, kým sa vám podarí niečo vyrobiť?

Ide o desiatky až stovky hodín nekonečnej a trpezlivej práce. Drotárska technika, ktorou pracujem, je na pohľad jemná, neraz pripomína čipku až filigrán.

Odkiaľ čerpáte pri tvorbe inšpiráciu?

Snažím sa pracovať s technikou, ktorá je typická pre Holánikovsko-Šeríkovský rod. Uchoval som jeden veľmi vzácny katalóg výrobkov po pradedovi Holánikovi, veľa námetov čerpám práve z katalógu, no taktiež sa snažím vymyslieť aj svoje výrobky, ako napríklad drôtené ruže, prstienky, náramky či drobné suveníry.

Komu putujú vaše výrobky?

Niektoré sa nachádzajú v zbierkovom fonde Národného múzea v Martine či v Považskom múzeu pri Žiline. Vyrábam napríklad aj drôtený gril do relácie *Milujem Slovensko*.

Máte aj nejaké drotárske výzvy, niečo, čo by ste chceli vyrobiť?

Ak by sme dostali príležitosť ísť reprezentovať Slovensko na Expo Dubaj 2020, vyrobil by

som Srdce pre Dubaj, spolu s jeho návštevníkmi. Bol by som rád, ak by sme pod mojím vedením udržovali srdce, ktoré symbolicky spojí ľudí z celého sveta, ktorí túžia žiť v mieri. Odovzdali by sme ho do rúk šejka ako dar zo Slovenska.

<https://zurnal.pravda.sk/> upravené, skrátené

Úloha 19

Ktorá možnosť obsahuje charakteristiku ukážky 3?

- | | |
|----------------------------------|------------------------------------|
| A. náučný štýl, prednáška | C. umelecký štýl, poviedka |
| B. publicistický štýl, interview | D. administratívny štýl, životopis |

Úloha 20

Cieľom ukážky 3 je

- A. prinášať informácie o aktuálnych udalostiach.
- B. pôsobiť na zmysly príjemcu.
- C. spontánne podať informáciu.
- D. sprostredkovať príjemcovi presné údaje, fakty.

Úloha 21

Ktoré tvrdenie neplatí o Jurajovi Šeríkovi z ukážky 3?

- A. Približuje desaťročia nezmenené remeslo drotárov.
- B. Predstavuje drotárstvo ako úžitkové umenie.
- C. Hovorí o rozdieloch v drotárskej práci kedysi a dnes.
- D. Cení si zápis drotárstva do zoznamu UNESCO.

Úloha 22

Na ktorú otázku by mohol Juraj Šerík zmysluplne odpovedať iba časticou/časticami?

- A. **Máte aj nejaké drotárske výzvy, niečo, čo by ste chceli vyrobiť?**
- B. **Odkiaľ čerpáte pri tvorbe inšpiráciu?**
- C. **Do akej miery sa zmenilo drotárstvo od čias, kedy ste začínali?**
- D. **Ako dlho trvá, kým sa vám podarí niečo vyrobiť?**

Úloha 23

Ktorý frazeologizmus najviac vystihuje odkaz a význam ukážky 3?

- A. Železo treba kuť, kým je horúce.
- B. Remeslo má zlaté dno.
- C. Dobré sa chváli samo.
- D. Čo sa zamladi naučíš, na starosť akoby si našiel.

OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

Autor: Mgr. Daniela Petriková

Recenzovali: Mgr. Nadežda Kašiarová, Mgr. Božena Mizerová

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2021

Zdroje:

<https://www.teraz.sk/veda/slovensky-robot-bol-sucastou-simulov/469571-clanok.html>

<https://zurnal.pravda.sk/reportaz/clanok/539345-ma-srdce-z-drotu-naivacsie-v-europe/>

Milan Rúfus: Až dozrieme